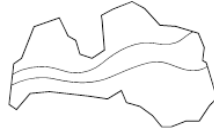

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Projekta numurs: 8.3.2.1/16/I/002

Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai

Kods _____

Latviešu valodas un literatūras

2. posma olimpiāde 8.–9. klasei

2020. gada 13. janvārī

1. daļa

Kultūras notikumi 2019. gadā

Lasi piedāvāto informāciju! Papildini to, ierakstot nepieciešamos faktus svītriņu vietā! (10 punktu)

1.–2.Latvijas valsts 101. proklamēšanas gadadienas laikā pirmizrādi piedzīvoja latviešu režisora Dzintara Dreiberģa pilnmetrāžas filma „_____” (*filmas nosaukums*) par Latvijas valsts neatkarības izcīnīšanu. Šī filma ir balstīta latviešu rakstnieka un strēlnieka _____ (*autora vārds, uzvārds*) romāna motīvos ar tādu pašu nosaukumu.

1.

2.

3.2019. gadā vairākas Latvijas augstākās izglītības un kultūras iestādes svinēja 100 gadu jubileju. Nosauc vismaz vienu iestādi (augstskolas, muzeji, teātri u.c. iestādes), kura 2019. gadā svinēja savu simtgadi:

3.

_____ (*iestādes nosaukums*)

4.–5.2019. gada Latvijas gada balvu teātrī „Spēlmaņu nakts” nominācijā par lielās formas izrādi un par izrādes režiju, kā arī ziņu portāla „Delfi” lasītāju simpātijas balvu ieguva režisora _____ (*režisora vārds, uzvārds*) izrāde „_____” (*izrādes nosaukums*), kas balstīta Raiņa lugā ar tādu pašu nosaukumu.

4.

5.

5x2

2. daļa Darbs ar tekstu Teksta lapa

Inga Gaile „Visi pirksti sāj” (fragmenti no recenzijas)

„Pieci pirksti” ir labi, asprātīgi konstruēta grāmata. [..]

„Pieci pirksti” ir svarīga un personīga grāmata. „Piecos pirkstos” ir nodaļas, kuras liek sastingt apbrīnā par autores meistarību, bet ir arī nodaļas, kuras nešķiet tik spēcīgas un kuru nepieciešamība grāmatā man atklājas, kad es izskaitu, cik pavisam ir nodaļu. Piemēram, „Ceļmallapiņas” – protams, tā nav tik vāja, lai grāmatā nevarētu atrasties, bet, to lasot, tomēr man radās neizpratne, kāpēc tā tur ir.

Tieši tas ir jautājums, kam vēlos pievērsties šai recenzijā. Jautājumam: vai šī asprātīgā un interesantā konstrukcija nav tā, kas ierobežo raksturus melnbaltā dalījumā, vai drīzāk – ja nebūtu šīs ārējās konstrukcijas, bet autore būtu ļāvusies, piemēram, valodas plūsmai kā formas veidotājai, vai nebūtu sanācis krāsaināk savējo un svešo aprakstā?

Patī autore intervijā žurnālā „Latvju Teksti” saka: „Redzi, bērnam ir ļoti melnbalts pasaules skatījums, viņš skatās televīzijā filmu un vienmēr prasa: kuri ir labie un kuri ir sliktie? Bērnam ir tāda iekšēja vajadzība, koordinātu meklēšana. Protams, šī grāmata ir no bērna skatījuma un stāsta izjūtu līmenī, tajā ir labie un sliktie. Lai izvairītos no ļoti primitīva dalījuma, es izvēlējos šo sumpurņa tēlu – tas ir kaut kas pilnīgi ļauns, mitoloģisks tēls. Bērnu apziņa ir pilna ar pasaku tēliem, viņiem ikdienu un mītiskā realitāte saplūst kopā, sumpurņi, ūdensvīri un spoki ir tikpat reāli kā kaimiņi.”

Autore tāpat ir apzināti izvēlējusies bērna „melnbalto” skatījumu. Šajā brīdī mani atkal pārņem tas pats mulsums, kas radās, lasot darbu: kas ir šis cits un vai viņš ir absolūti godīgs pret sava talanta spēku, vai tomēr organizē to, domājot, kas cilvēkus varētu aizraut.

Jo ne visiem bērniem ir melnbalts pasaules skatījums un arī mitoloģiskais skatījums nav melnbalts. Lai nosauktu savējā un svešā krāsu, ir jāapzinās sava patība. Krāsu, vērtējumu, nosaukumu (piemēram, *sumpurnis*) tam piešķir kāds cits – šajā gadījumā acīmredzot autors. Un šķiet, ka grāmata būtu bijusi labāka, ja Lauru, mitoloģiskas apziņas nesēju, kura vēl sevi neapzinās, nebūtu vietām kontrolējis kāds cits – autors, kurš jau sevi apzinās un ļoti labi zina dalījumu krāsās.

[..] Nodaļās, kad varētu ļaut Laurai runāt un radīt kaut ko jaunu, es sadzirdu kādu citu, kurš tur Lauru grožos un runā caur viņas muti. [..] Tas viss var būt un ir aprakstīts ar lielu talantu, bet grāmata būtu ieguvusi no tā, ja autors (kāds cits) būtu ļāvis sev uzdot jautājumus par visām pārdzīvotajām sājēm un sumpurņiem un izsvēris, vai tas tomēr nav pats autors, kuram ir melnbalts dalījums, savukārt Laurai būtu ļauts vairāk būt piecgaidīgam bērnam.

Māra Zālīte ir uzrakstījusi ļoti svarīgu darbu. [..] Bet – es tomēr vēlētos, kaut viņa būtu bijusi atklātāka pati pret sevi un vairāk par rakstnieka profesiju – sājējusi. Dīvaini nedroši ir šīs rindas rakstīt, jo tajā pašā laikā darbs tiešām ir personisks un dažviet ārkārtīgi sājīgs.

Tomēr ir arī jāatzīst, ka ar to pašu izcilo meistarību, kas ir radījusi tādas nodaļas kā „Kad Laura piedzima”, „Aka”, „Ak, svētā Lestene!” u.c., citviet ir iezīmēta iepauzēšana pirms robežas, aiz kuras varētu sākties sājīgais un tomēr arī – īstais. Nodaļu nobeigumos nereti tiek pielikts kāds samierniecisks teikums, lai tumsa neatvērtos pārmēru liela: „Laura labāk ies nograuzt vēl kādu rabarbera kātu” („Kriška un zavalis”), „Bērni nedrīkst sist mammām” („Zilā riepā”), „Laura nav vienīgā, kura nepazīst visus vārdus” („Mīmas labumi”), „Draudzība prasa laiku” („Eža kažociņš”), „Viss būs labi, gliemežīt” („Gliemeži”) u.c.

Varbūt caur šo patības tumšāko pušu apzināšanos būtu arī iespējams grāmatā bez jau piesauktā politikorektuma atrast ceļu uz vispārīgāku par 20. gadsimta traģēdijām – par to, ko cilvēki viens otram nodara, kā vispār tāds masveida genocīds, kādu piedzīvoja mūsu un citas Austrumeiropas tautas, bija iespējams. Patlaban jautājums rodas gan, un atbilde ir viena: sumpurņi vainīgi. Vai šī atbilde tomēr ļoti skaidri nesabalsojas ar „budži vainīgi”?

Kaut arī jautājums, kam pievērsos šajā recenzijā, atklāj būtisku grāmatas trūkumu, tomēr nobeigumā man ir jāpasaka, ka grāmata noteikti ir jālasa, jo ir uzrakstīta krāšņā valodā, tajā ir brīnišķīgas traģikomiskas situācijas un tai ir ļoti interesanta konstrukcija, kas rosina pārdomas par cilvēka patības veidošanos. [..]

Egils Zirnis „Zālītei piecnieks” (fragmenti no recenzijas)

Romāns „Pieci pirksti” ir Māras Zālītes vislabākā prozas grāmata. Ne tāpēc, ka tā ir viņas pirmā un pagaidām vienīgā prozas grāmata, bet tāpēc, ka ļoti labi lasās. Varētu pat teikt, pārsteidzoši labi – pārsteidzoši, pazīstot Zālītes daiļradi, no kuras diez vai daudzi atceras skaistos mīlestības dzejoļus viņas pirmajā krājumā „Vakar zaļajā zālē”(1977), jo drīz vien, proti, 80. gados un Latvijas neatkarības atjaunošanas laikā, Māru sāka uztvert kā „dzejnieci vārdotāju, viņas poētiskajos buramvārdos saklausot pravietisku glābējbalsi” (Ieva Dubiņa) [..]

Šķita, ka ar šādu reiz dievišķotu „sievietes Latvijas” tēlu rakstošam cilvēkam nav viegli sadzīvot, tas vairāk sasaista nekā atbrīvo. Šķita jau, ka Zālīte tā īsti varētu atbrīvoties vairs tikai bērnu literatūrā – ja reiz izskatījās, ka nerakstīs to, ko daudzi no viņas būtu gaidījuši un vairs necerēja sagaidīt, – Sibīrijas bērna atmiņas (Māra Zālīte, kā zināms, dzimusi 1952. gadā Krasnojarskā izsūtīto ģimenē, Latvijā – vectēva mājās Slampes kalna Ķīvuļos – atgriezies tikai 1956. gadā un sākumā krieviski runājusi raitāk nekā latviski).

Laura – poētiski brīvāks vārds

Tāpēc „Pieci pirksti” ir dubults pārsteigums. Gan tāpēc, ka Zālīte to, lai gan šķietami vēl, ir uzrakstījusi, gan tāpēc, ka jau pirmajās lappusēs top skaidrs: rakstnieces intervijās pirms „Piecu pirkstu” iznākšanas stāstītais par radošās brīvības meklējumiem šajā darbā ir piepildījies atradumā. Turklāt Zālīte – bērns „Piecos pirkstos” par latviešu tautas drāmu trešajā okupācijā pavēsta ne mazāk iespaidīgi kā Zālīte – mesija populārākajos dzejoļos un rokoperā „Lāčplēsis”. Lasītāji un arī kritiķi „Piecus pirkstus” jau ir atzinīgi novērtējuši, nodēvējot romāna galveno varoni piecgaļīgo meiteni Lauru par Vizmas Belševicas „Billes” pēcteci literatūrā (Raimonds Briedis), grāmata ir saņēmusi Latvijas Literatūras gada balvu.

Zālīte stāstījusi, ka savām atmiņām par pārbraukšanu Latvijā no Sibīrijas, kur izsūtījumā dzimusi, viņa izvēlējusies prozas formu tāpēc, ka literārā darbā rakstnieks var justies brīvāk nekā stingri autobiogrāfiskā tekstā, kur neko nedrīkst mainīt. Romānā, pat tik autobiogrāfiskā kā „Pieci pirksti” (patī rakstniece saka, tas ir autobiogrāfisks par 80–90 procentiem), rakstnieks var droši aprakstīt arī notikumus, kuros iesaistītās personas vēl ir dzīvas un varētu justies aizskartas, ja tiktu pieminētas īstajos vārdos. Arī vārds Laura, lai gan lasītājs, kurš zina, kas ir Māra Zālīte, tik un tā ik pa laikam iedomājas, ka lasa par viņas bērnību, ir poētiski vieglāks, brīvāks vārds nekā Māra. Vai vismaz ļauj lasītājam vieglāk identificēties ar varoni.

Politkorekta tikai pret mammu

[..] „Piecos pirkstos” nekur nav pazudusi ne dzeja, ne dramaturģija, grāmatas stiprā puse ir precīzu poētisku detaļu un dramaturģiskas mērķtiecības apvienojumā līdz pat finālam. [..] Totalitārās varas represīvais rīks, padomju laikā visuresošā čeka romānā vispārināta absolūtā ļaunuma Sumpurņa tēlā, vienlaikus pārlietu neaizraujoties ar politikorektumu, citu brīvības ienaidnieku. „Nemēģināju būt politikorekta, varbūt to man pārmetīs,” stāstot par „Pieciem pirkstiem”, ir teikusi Zālīte. [..] Politikorekta Zālīte ir bijusi tikai pret savu mammu, tas arī ir iemesls, kāpēc „Pieci pirksti” uzrakstīti tikai tagad – lai gan rakstniecei pašai ir bijis skaidrs, ka par Sibīrijas bērna bērnību nerakstīt viņa nevar (un viņas cienītājiem savukārt ilgi nebija skaidrs, kāpēc Zālīte par šo sava mūža posmu neizsakās); kamēr māte bija dzīva, Māra gan pierakstīja atmiņas, bet šādu grāmatu publicēt neņēmas, jo mātei jau no Sibīrijas pieminēšanas kļuva fiziski slikti. Starp citu, pieaugušo klusēšana „Piecos pirkstos” par to, par

ko padomju okupācija pārvērtusi Latviju, vēsta tikpat daiļrunīgi kā piecgadīgā Laura savā bērna tiešumā un ziņkārībā, turklāt reālo Latviju ieraudzījusi vēl daudz brīnišķīgāku, nekā Sibīrijā bija iztēlojusies. [..]

Arnis Koroševskis „Mazs bērniņš uz krustcelēm rotaļājas...” (fragmenti no recenzijas)

Atskatoties latviešu literatūras vēsturē, varētu nosaukt virkni autoru, kuri dažādu iemeslu dēļ ilgākā vai īsākā laika posmā kļuvuši lasītājam neinteresanti. Mūsdienās par upuri literatūras un kultūras dzīvē, šķiet, kļuvusi Māra Zālīte. No drosmīgas un mesianiski apgarotas figūras vēl stindzinošajā pirmsatmodas laikā Māra Zālīte kopš neatkarības atgūšanas stigusi arvien dziļākā „purvā”. Atteikusies no lirikas, autore ātri vien iemantoja komerciāli orientētas dramaturģes slavu: par spīti vairāku darbu popularitātei kritikā tie vērtēti nesaudzīgi. Un šķiet tikai likumsakarīgi, ka reizē ar nesenajiem panākumiem bērnu literatūras lauciņā un pēdējā mūzikla iznīcinošajiem vērtējumiem M. Zālīte atradusi jaunus pavedienus savā radošajā darbā.

Romāna „Pieci pirksti” pieteikums līdztekus pieredzējušās autore debijai prozas žanrā radījis īpatnēju situāciju – pagājušā gada izskaņā jauno darbu steidza lasīt un pētīt gan M. Zālītes atbalstītāji, gan nīdēji. Par latviešu tautas lielo sāpju un nepārdzīvotā represiju posma atveidi literatūrā valda diezgan polarizējoši viedokļi. Daļai tautiešu tādas represijas bijušas nebijušas, daļai – neaizskarams jautājums. Deportācijas pieredzējušo kļūst arvien mazāk, stāsti par šo latviešu vēstures posmu kļūst arvien mītiskāki un svešāki. Kā lai saglabājam to, ko paši neesam pieredzējuši? Vēl jo vairāk, ja tas notiek laikā, kurā vēl neesam atbrīvojušies no konstruētu stereotipu gūzmas, laikā, kurā iznāk pietiekami daudz literatūras par to, kā latvieši ir dzīvojuši kokos līdz 1940. gadam, laikā, kurā izglītības sistēmas (vai audzināšanas) absurduma rezultātā esam nonākuši līdz elementāru vēsturisku notikumu nezināšanai. Tieši tādēļ mierina šādas literatūras esamība. [..] Māra Zālīte „Piecu pirkstu” Lauru tēlojusi ne tikai kā pilnasinīgu raksturu, bet arī kā viedu novērotāju. Pēdējo reizi tik godīgs un atklāts, intonatīvi radniecīgs bērna skatījums uz pasauli bija Vizmas Belševicas Billei, vien šoreiz papildināts ar mītiski apgarotu, vizinošu redzējumu. Bērna pasaules uztveres imitācija literārā darbā allaž ir bijis sarežģīts paņēmieni un atbildīgs uzdevums, vēl jo vairāk, ja uz autorei pleciem gulst ne vien individuālais–romantizētais (viena bērna piedzīvotais) skatījums, bet arī konkrēta vēsturiska viela kā nozīmīga lapaspuse latviešu tautas vēsturē.

[..] Romāns ir kvalitatīvs tieši vairāku (gribētos pat bilst – teju vai visu) spoži izstrādātu epizožu dēļ. Kaut vai atceroties ainu, kurā Laura pēc sausās tualetes apmeklējuma nomazgājas un iztīra drēbes plāvā; ainu pie kurkuļu dīķa, vai brišanu „pa plūmēm kā pa Dzelteno jūru” – minētajos piemēros Zālīte gandrīz vai pietuvojas maģiskajam reālismam, arīdzan tiecoties pēc folkloristiskā jeb latviskās dzīvesziņas ieaušanas romāna audeklā kā vienotā harmoniskā organismā. [..] Romāna valoda ir sulīga un vitāla, ar lielu meistarības pakāpi intonatīvi diferencēta; raksturi – dzīvi apliecinoši un lasītāja interesi raisoši. [..] Ne velti Mārtiņš Kaprāns recenzijā žurnālā „Latviju Teksti” romānu nodēvējis par „Sibīrijas epifānijām” – tas tiešām ir Māras Zālītes triumfs kolosālā impresionistiskā manierē tvertu un organiski atveidotu ainu kopumā. Rodas iespaids, ka romāna fundamentu veido terapeitiski apsvērumi – darba tapšanas pamatā ir iznēsāšanas un radīšanas process, un tā ir arī lasītāja kā Lauras līdzgaitnieka iespēja tik izdziedēt, atgriezties cilvēces visvarenākajā enerģijas krātuvē – bērībā.

2. daļa
Darba lapa

Lasi piedāvāto tekstu (teksta lapā) un veic uzdevumus darba lapā! (40 punktu)

1. uzdevums. Izlasi teksta fragmentu un izpildi uzdevumus! (5 punkti)

Guhrs tas plūmju koks. Ēdiet, cilvēki, manu plūmīšu mīkstumu, ēdiet, cik ādā lien, lūdzu, man nav žēl. Bet lieciet mierā kauliņu! Tur iekšā ir mans bērns, nākamais kociņš. Ja ēdīsiet manu nākamo bērnu, tad jūs redzēsiet! Tad Jūs dabūsiet! Tad Jūs nomirsiet un būsiet beigti uz visiem laikiem! (Pēc M. Zālītes romāna „Pieci pirksti”)

1.1. Izraksti tabulā darbības vārdus, kas lietoti pavēles izteiksmē!

Darbības vārds pavēles izteiksmē

1.1.

1.2. Atrodi tekstā deminutīvus un izdomā, no kuriem vārdiem tie ir darināti. Ieraksti šos vārdus tabulā vienskaitļa nominatīvā!

Vārds, no kura darināts deminutīvs (vienskaitļa nominatīvā)

1.2.

2. uzdevums. Izlasi teksta fragmentu un ieraksti tabulā, vai apgalvojumi ir patiesi vai aplami! (2 punkti)

Laura ieklausās skaņās, kas nāk no meža puses. Tas ir pāri dzelzceļam. Kāds nu mežs, tāda birzīte vien ir. Skaņa droši laužas cauri bērzu baltajai gaismai, izlokās cauri egļu zaļajai tumsai un nāk tieši pie Mīmas, tieši pie Lauras. Nekur nenomaldās. Laura noliek grozu ar ezi mauriņā un ļauj skaņai ienākt. Melodija ir priecīga un bēdīga. Vienlaikus. Tā viņš var būt, tur nav ko brīnīties. Laura zina, ka dziesmas tādas ir. Ne jau visas, bet šī ir no tām, kad nevar saprast, vai vairāk priecāties vai bēdāties, vai smieties, vai raudāt. Ja Mīma raud, tad Laura smiesies. (M. Zālīte, „Pieci pirksti”)

2. _____

Nr.	Apgalvojums	Patiess/aplams
1.	Teksta fragmentā visi darbības vārdi lietoti tagadnē.	
2.	Teksta fragmentā nav deminutīvu.	
3.	Teksta fragmentā ir lietoti antonīmi.	
4.	Teksta fragmentā nav lietots noliegums.	
5.	Teksta fragmentā ir lietoti gan īpašvārdi, gan īpašības vārdi.	
6.	Teksta fragmentā nav neviena salikteņa.	
7.	Teksta fragments rakstīts 1. personā.	

3. uzdevums. Nosaki, kurā teikumā ir iekļauts frazeoloģisms, un apvelc pareizās atbildes numuru! Izskaidro frazeoloģisma nozīmi! (2 punkti)

3. _____

Nr.	Teikumi	Frazeoloģisma skaidrojums
1.	<i>Laura vērtās tīrajā avota ūdenī līdzīgi sunim.</i>	
2.	<i>Uguns netaisās pierimt. Sejā iecērtas melna dūmu plauka.</i>	
3.	<i>Mīmai mati ceļas stāvus, domājot, ko tie pagāni dara.</i>	
4.	<i>Tētis ēd klāt maizi. Citādi Tētis nevar dabūt sātu un gausu.</i>	

4. uzdevums. Izlasi teksta fragmentu, atrodi un ieraksti tabulā frazeoloģismu, kas atbilst minētajai nozīmei! (1 punkts)

4. _____

Cilvēki runā kaut kā nesakarīgi. Vārdi, ko cilvēki izrunā, bieži vien itin nemaz nenozīmē to, ko tie nozīmē patiesībā. Nerunājot nemaz par teicieniem. Mest pa lampu vai mest kauliņus kopā, vai atstiept kājas, vai pacelt cepuri. Laurai visu laiku jāuzmanās, ja negrib palikt par muļķi. (M. Zālīte, „Pieci pirksti”)

Frazeoloģisma nozīme	Frazeoloģisms
‘Aiziet, pamest kaut ko’	

5. uzdevums. Izlasi teksta fragmentu un nosaki tajā lietotā frazeoloģisma nozīmi, apvelc pareizās atbildes numuru! (1 punkts)

To jau Laura ir simt reižu dzirdējusi. Parasti tas Laurai ir kā pīlei ūdens. Tagad, kad izrādās, ka Mīma pazīst Svēto Pēteri, ir citādi. (M. Zālīte, „Pieci pirksti”)

Frazeoloģisms	Nr.	Frazeoloģisma nozīmes skaidrojums
Kā pīlei ūdens	1.	‘saka, ja kādam kas ļoti patīk’
	2.	‘saka, ja kāds kaut ko neņem vērā’
	3.	‘saka, ja kāds atrodas savā vietā’
	4.	‘saka, ja kādam ļoti paveicas’
	5.	‘saka, ja kāds kaut ko negaidot atrod’
	6.	‘saka, ja kāds daudzreiz dara vienu un to pašu’

6. uzdevums. Atrodi teksta fragmentā sarunvalodas vārdu, izdomā tam stilistiski neitrālu sinonīmu, kas derētu kontekstā, un ieraksti abus vārdus tabulā! (1 punkts)

Laurai jābūt bargai, dikti bargai, jo kādam taču Latvija ir jāaizstāv. Sibīrijā neviens nerunāja sliktu par Latviju. Ka tikai tiktu! Ka tikai būtu Latvijā! Latvija tik skaista, Latvija tik mīļa! (..) Bet tagad? Tas nav labi un šis! Laurai jābūt stingrai, viņa tikai nevar noturēt raudienu. Mamma arī nevar. (M. Zālīte, „Pieci pirksti”)

Sarunvalodas vārds	Stilistiski neitrāls sinonīms

7. uzdevums. Izlasi teksta fragmentu un izpildi uzdevumus! (5 punkti)

Cik mēs, iedzimtie, Lamē vairs esam? Visi vai nu prom, vai vilki grauz kauliņus Sibīrijā. Jums ir laimējies, ka tikāt savās mājās atpakaļ. Nesaki neko, Anda, lai cik izpostītas, tās tomēr ir tavas tēvutēvu mājas. Vai pirmā reize, kad jāsāk viss no gala? Nē, nespļauj Dievam ģīmī, ne jau kurš katrs, kas Sibīrijā dzīvs palicis, tiek savās mājās atpakaļ. (Pēc M. Zālītes romāna „Pieci pirksti”)

7.1. Atrodi fragmentā vienu pareizrakstības kļūdu un ieraksti tabulā izlaboto vārdformu!

Pareizrakstības kļūda	Labojums

5.

6.

7.1.

7.2. Atrodi teksta fragmentā salikteni un ieraksti to tabulā!

Saliktenis

7.2. _____

7.3. Atrodi teksta fragmentā uzrunu un ieraksti to tabulā!

Uzruna

7.3. _____

7.4. Atrodi tekstā sarunvalodas vārdu, izdomā tam stilistiski neitrālu sinonīmu un ieraksti abus vārdus tabulā!

Sarunvalodas vārds	Stilistiski neitrāls sinonīms

7.4. _____

7.5. Atrodi teksta fragmentā pielikuma savrupinājumu un ieraksti to tabulā!

Pielikuma savrupinājums

7.5. _____

8. uzdevums. Nosaki, kuras sintaktiskās konstrukcijas teksta fragmentā ir atdalītas ar pieturzīmēm, un apvelc pareizo atbilžu numurus! (2 punkti)

8. _____

Kaut kā netīšām Laura ir gadījiesies tuvumā, kad vilciens brauc trakā ātrumā, nemaz neievērodams lielo līkumu, un tad – kā gadās, kā ne – pēdējais vagonš neiztur to trako ātrumu un sašķiebjas, un sazvārojas, un salecās, un atkabinās, un noiet no sliedēm. (M. Zālīte, „Pieci pirksti”)

Nr.	Sintaktiska konstrukcija
1.	Vienlīdzīgi divdabji
2.	Palīgteikums
3.	Savrupināta pielikuma grupa

4.	Iespraudums
5.	Vienlīdzīgi teikuma locekļi
6.	Vienlīdzīgi palīgteikumi
7.	Divdabja teiciens
8.	Uzruna
9.	Salikta sakārtota teikuma daļa
10.	Izsaukmes vārdu grupa

9. uzdevums. Izvēlies, kurā teksta variantā pieturzīmes ir saliktas pareizi, un apvelc pareizās atbildes numuru! (1 punkts)

9. _____

Nr.	Teikums
1.	<i>Bet kurš var apgalvot, ka vilciens, nu labi – pēdējais vagonš, kas vienreiz jau ir nogājis no sliedēm - nekad mūžā vairs nenoies no sliedēm? Un ja tajā vilcienā ved apelsīnus tad kurš, var apzvērēt, ka tie nav tieši pēdējā vagonā? Un pie tā lielā līkuma... Tas var gadīties. Kā Francis reiz teica – viss, kas ir, tas jau ir bijis un viss, kas būs, tas arī jau ir bijis!</i>
2.	<i>Bet kurš var apgalvot, ka vilciens, nu labi – pēdējais vagonš, kas vienreiz jau ir nogājis no sliedēm, – nekad mūžā vairs nenoies no sliedēm? Un, ja tajā vilcienā ved apelsīnus, tad kurš var apzvērēt, ka tie nav tieši pēdējā vagonā? Un pie tā lielā līkuma... Tas var gadīties. Kā Francis reiz teica – viss, kas ir, tas jau ir bijis, un viss, kas būs, tas arī jau ir bijis!</i>
3.	<i>Bet, kurš var apgalvot, ka vilciens, nu labi, pēdējais vagonš, kas vienreiz jau ir nogājis no sliedēm, nekad mūžā vairs nenoies no sliedēm? Un ja tajā vilcienā ved apelsīnus, tad kurš var apzvērēt, ka tie nav tieši pēdējā vagonā? Un pie tā lielā līkuma... Tas var gadīties. Kā Francis reiz teica: viss, kas ir tas jau ir bijis un viss, kas būs tas arī jau ir bijis!</i>

10. uzdevums. Izlasi definīciju un atbildi uz jautājumu – kādām izaugsmes romāna pazīmēm atbilst vai neatbilst Māras Zālītes romāns „Pieci pirksti”? Norādi pazīmes un pamato savas atbildes! (3 punkti)

10. _____

Izaugsmes romāns – romāna žanrs, kurā attēlota galvenā varoņa pieaugšana. Izaugsmes romāni pastiprināti pievērš uzmanību sadzīves apstākļiem, kuru ietekmē veidojas galvenā varoņa raksturs. Izaugsmes romānos tiek atainota galvenā varoņa psiholoģiskā un intelektuālā attīstība, arī piedzīvojumi, kurus galvenais varonis pieredz pieaugšanas gaitā. Bieži vien izaugsmes romānos vēstīts arī par konfliktiem ar ģimeni, vienaudžiem un apkārtējo sabiedrību. Darbi šajā romāna žanrā lielākoties noslēdzas galvenajam varonim pozitīvā gaisotnē.

Pazīme	Pamatojums
1.	

2.	
3.	

11. uzdevums. Izlasi divus romāna fragmentus un atbilde uz jautājumu – kāda nozīme romānā „Pieci pirksti” ir vienskaitļa 3. personas lietojumam, kad Laura runā par sevi? Kāda varētu būt nozīme Lauras pārejai uz vienskaitļa 1. personas lietojumu romāna noslēgumā, kad Laura runā par sevi?(3 punkti)

– *Cik bērnam gadu?*

– *Laurai ir pieci gadi, – viņai neprasa, bet viņa atbild. Laura par sevi var atbildēt pati.*

– *Vai bērns iet bērnudārzā?*

– *Laura neiet bērnudārzā, – viņa atbild pati, skaidri un gaiši.*

– *Kāpēc bērns nelieto vienskaitļa pirmās personas vietniekvārdu?*

Ko Laura nelieto? Kādu vārdu? Kādas personas? Ko viņa atkal nedara kā vajag?[..]

– *Es. Es Reinim atdošu, kad pārnāks.*

Vai meitēns teica – es? Mamma izbrīnā paceļ saraudātās acis. Nevis kā parasti būtu teikusi – Laura atdos. Vai tiešām Laura sākusi lietot pirmās personas vietniekvārdu? Beidzot! Pēc pāris dienām būs jāiet uz skolu, paldies Dievam, citādi vēl domātu, ka bērns ir garīgi atpalicis, teiktu, ka vecāki nav iemācījuši runāt.

12. uzdevums. Kādi Māras Zālītes literāri darbi vēl minēti recenzijās? (1 punkts)

11. _____

12. _____

13. uzdevums. Par dažādām romāna īpašībām recenzenti izsaka atšķirīgus vērtējumus. Norādi, kas ir līdzīgs un kas atšķirīgs recenzentu vērtējumos, kā arī vai attiecīgās romāna īpašības tiek vērtētas pozitīvi vai negatīvi! Savu atbildi pamato ar piemēriem no tekstiem! (5 punkti)

Īpašība	Vērtējums un pamatojums
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

14. uzdevums. Atsaucoties uz Ingas Gales recenziju, paskaidro, kā varētu būt izprotams recenzentes biežais vārda „konstruēt” vai „konstrukcija” lietojums attiecībā pret romānu (piemēram, „labi, asprātīgi konstruēta grāmata”, „asprātīgā un interesantā konstrukcija”)! (2 punkti)

13. _____

14. _____

15. uzdevums. Ingas Gailes recenzijā minēts, ka autore „ierobežo raksturus melnbaltā dalījumā”. Mini piemērus no romāna, kas to apliecina vai noliedz, un pamato savu viedokli! (2 punkti)

15. _____

16. uzdevums. Norādi atšķirības, kādas ir iespējamās starp autobiogrāfiju un autobiogrāfisku romānu!(2 punkti)

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

16. _____

17. uzdevums. Kā būtu izprotams Arņa Koroševska recenzijā minētais apzīmējums „Sibīrijas epifānijas”? Ar kādu latviešu autoru šāds apzīmējums būtu saistāms?(2 punkti)

17. _____

**Kopā
2.daļā:**

3. daļa
Tekstveide

Izvēlies vienu no piedāvātajiem tematiem un uzraksti pārspriedumu 250–300 vārdu apjomā! (30 punktu)

- 1. „Cilvēces visvarenākā enerģijas krātuve – bērnība”.**
- 2. „Bērnam ir ļoti melnbalts pasaules skatījums” – vai Lauras skatījums ir melnbalts?**
- 3. Latvija iztēlē un Latvija dzīvē – līdzīgais un atšķirīgais manā un Lauras pieredzē.**

Uzmetums

